

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA21
VT08
Handledare: Anders Sannerstedt

Yttrandefrihet

- en idéanalytisk studie av debatten om Lars Vilks teckning
av profeten Muhammed som rondellhund

Joanna Wählstedt och Amelie Bläckberg

Abstract

Nerikes Allehanda publicerade år 2007 konstnären Lars Vilks teckning av profeten Muhammed som rondellhund. Publiceringen följdes av en debatt i media angående yttrandefrihet.

Vårt syfte är att presentera klarhet i debatten och den metod vi har valt att använda är en beskrivande idéanalys. Vårt analysverktyg är fyra dimensioner där vi har kategoriserat tidningsartiklar efter åsiktsinriktning för att urskilja idéer som från början inte varit självklara.

Då ständig diskussion om demokratiska värden är viktigt har vi även valt att fråga oss huruvida denna debatt har tillfört den svenska demokratin något värdefullt. För att besvara detta har vi utgått från Ulf Petäjäs forskning om yttrandefrihet.

Vår undersökning visar att yttrandefrihet är ett värde som många verkar ta för givet, samt att det saknas kunskap om detta värde, vilket i sig inte är bra för demokratin. Avslutningsvis efterlyser vi mer forskning i ämnet, då denna okunskap kan bero på avsaknaden av detta.

Nyckelord: yttrandefrihet, tryckfrihet, Muhammed, Lars Vilks, idéanalys

Innehållsförteckning

1	<u>Inledning</u>	1
1.1	<u>Motivering till val av ämne</u>	1
1.2	<u>Bakgrund</u>	1
1.3	<u>Syfte och frågeställning</u>	2
1.4	<u>Avgränsning</u>	3
2	<u>Metod</u>	5
2.1	<u>Idéanalys</u>	5
2.2	<u>Analysverktyg</u>	6
3	<u>Teori</u>	8
3.1	<u>Ulf Petäjä och ”Varför Yttrandefrihet?”</u>	8
3.2	<u>Tre allmänna teorier om yttrandefrihet</u>	8
3.2.1	<u>Robert Dahls <i>polyarki</i></u>	9
3.2.2	<u>John Stuart Mills sanningsargument</u>	9
3.2.3	<u>Lee C Bollingers toleransargument</u>	10
4	<u>Yttrandefrihet i Sverige</u>	12
4.1	<u>Vad står i lagen?</u>	12
4.1.1	<u>Yttrandefrihet</u>	12
4.1.2	<u>Inskränkningar på yttrandefriheten</u>	12
4.1.3	<u>Varför gick det inte att fälla Lars Vilks för <i>hets mot folkgrupp, kränkning</i> eller <i>hädelse</i>?</u>	13
4.1.4	<u>Skillnaden mellan <i>hets mot folkgrupp, ärekränkning</i> och <i>hädelse</i></u>	13
4.1.5	<u>JK:s uttalanden i fallet med publiceringen av Lars Vilks rondellhund</u>	14
4.2	<u>Media, självreglering, den redigerande makten och självcensur</u>	15
4.3	<u>Allmänhetens intresse</u>	16
5	<u>Analys</u>	17
5.1	<u>De fyra dimensionerna</u>	17
5.1.1	<u><i>Dimension 1: Rätt att publicera</i></u>	17
5.1.2	<u><i>Dimension 2: Fel att publicera</i></u>	18
5.1.3	<u><i>Dimension 3: Ett pragmatiskt förhållningssätt till att publicera</i></u>	20
5.1.4	<u><i>Dimension fyra: Rätt att debattera om yttrandefriheten</i></u>	21

6	<u>Diskussion</u>	23
6.1	<u>Jämförelse och sammanfattning av de fyra dimensionerna – klarläggande av debatten</u>	23
6.1.1	<u>Syftet med publiceringen – en viktig skillnad mellan dimension ett och två</u> 24	
6.2	<u>Har denna debatt tillfört demokratin något fruktbart?</u>	25
7	<u>Källförteckning</u>	27
7.1	<u>Tryckta källor:</u>	27
7.1.1	<u>Böcker</u>	27
7.1.2	<u>Artiklar med författarnamn</u>	28
7.1.3	<u>Artiklar utan författarnamn</u>	31
7.1.4	<u>Övrigt</u>	32
7.2	<u>Internet</u>	33
7.2.1	<u>Hemsidor</u>	33

1 Inledning

1.1 Motivering till val av ämne

Att ett land som Sverige redan är konsoliderat och demokratiskt tar förmodligen många för givet. Viktigt att komma ihåg är dock att en demokratiseringsprocess inte har någon given slutpunkt, utan är en process som aldrig får stanna av. I länder som Sverige talar man om positiv konsolidering av demokratin, vilket innebär att man måste utveckla och fördjupa det redan institutionaliserade samhället. (Linde – Ekman 2006: 230). I regeringens Demokratiutredning från år 2000 står det att ”försvaret för demokratins värdegrund och demokratins överlägsenhet över andra samhällsteorier får aldrig mattas av.” (Demokratiutredningen 2000: 15).

Detta anser vi vara väldigt viktigt för den svenska demokratin, och är en tanke som ofta glöms bort eller tas för given, vilket i sig kan vara negativt för demokratin. Att ständigt hålla igång en diskussion om demokratiska värden är av största vikt i vårt samhälle.

Demokratiutredningen menar vidare att under 90-talet ökade den kulturella mångfalden i Sverige. I mötet mellan olika kulturer kan demokratiska kvalitéer så som empati, tolerans och solidaritet fördjupas och leda till ett bättre demokratiskt samhälle. Detta kräver dock att både individer och viktiga institutioner, exempelvis media, är öppensinnade och tar sig tid att lyssna till utomstående grupper. I Demokratiutredningen står det att för att detta ska vara möjligt krävs det att det finns en medvetenhet hos befolkningen och de styrande om *vad som är demokratiska värden och varför dessa är viktiga*. Tas inte detta på allvar kan detta bli till en ”groggrund för strävanden att förgöra demokratin”. (Demokratiutredningen 2000: 56)

Då vi anser att en ständig debatt och diskussion angående demokratin och dess värden är väldigt betydelsefullt har vi valt att analysera en debatt om just detta som kom att pågå i media under 2007; debatten angående publiceringen av konstnären Lars Vilks teckning av profeten Muhammed som rondellhund.

1.2 Bakgrund

År 2005 publicerade den danska tidningen Jyllandsposten tolv karikatyrer föreställandes profeten Muhammed. En av dessa var en bild av Muhammed med

en bomb i turbanen. Detta vållade stor debatt världen över. De som ritat karikatyerna mordhotades, likaså journalister på Jyllandsposten. Många islamska länder bojkottade nordiska företag och nordiska flaggor brändes.

Chefredaktören för Jyllandsposten försvarade sig med att man publicerat karikatyerna för att man ville få igång en debatt om yttrandefrihet. (Larsen et al. 2006: 236) Att detta beslut skulle få så stora proportioner var det ingen som kunde ha anat på förhand.

Debatten angående yttrandefrihet kom att kombineras med en debatt där väst ställdes mot öst. Många muslimer ansåg sig kränkta av bilderna, medan Jyllandsposten rättfärdigade publiceringen med hänvisning till att yttrandefriheten är en mycket stark princip, som man inte bör inskränka.

Denna danska debatt fanns även i svensk media, men kom att ta rejäl fart först i slutet av augusti 2007. Detta i samband med att tidningen *Nerikes Allehanda* valde att publicera en bild av Muhammed föreställande en rondellhund, målad av konstnären Lars Vilks. I samband med teckningen publicerades även en ledarartikel med rubriken ”Rätten att förlöjliga en religion” där ledarskribenten Lars Ströman hävdade att man måste kunna måla karikatyren av religiösa symboler, för förbjuder man detta blir det en inskränkning av yttrandefriheten, vilket inte är önskvärt i ett demokratiskt samhälle. (Ströman 070819 *Nerikes Allehanda*)

Det hela utlöste en debatt i Sverige angående yttrandefrihet, där i stort sett varenda svensk tidning var engagerad.

Lars Vilks rondellhund fick inte lika stora konsekvenser som karikatyrkrisen i Danmark, men det hela medförde ändå att många muslimer kände sig kränkta, samtidigt som ett flertal medier hävdade att yttrandefriheten är så pass stark i Sverige att det var rätt att publicera teckningen. Även i denna debatt förekom mordhot mot Vilks och vissa tidningars journalister.

Debatten kom att engagera en mängd rad aktörer exempelvis politiker, muslimer, kristna, affärsmän som handlar med arabvärlden, religionsforskare och inte minst medierna själva (Larsen et al. 2006: 10)

Yttrandefriheten som princip är väl förankrad i Sverige så rätten att kritisera religioner och religiösa auktoriteter kan i teorin ses som självklar, men det är i gränsdragningen mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp som diskussionen blir allvarigare. Så var fallet med Lars Vilks rondellhund.

1.3 Syfte och frågeställning

Yttrandefrihet i demokratiska länder tas främst upp till diskussion när det handlar om var man ska dra gränserna för vad som får, respektive inte får sägas eller tryckas. Något som sällan diskuteras är dock *varför* yttrandefrihet är viktigt i ett demokratiskt samhälle. Det är framför allt när principen om yttrandefrihet hamnar i konflikt med andra intressen som bristen på genomtänkt argumentation blir avgörande (Peterson et al. 2007: 17)

I boken ”Medierna och yttrandefriheten” tas det upp ett exempel på hur riksdagen och regeringen resonerat kring yttrandefrihetsfrågor. Då varken yttrandefrihet som princip eller begreppet demokrati specificerades blev diskussionerna om var man skulle dra gränserna för yttrandefrihet oprecisa. (Petersson et al. 2007: 17)

På senare tid har dock frågan angående yttrandefrihetens gränser aktualiserats först i och med Jyllandspostens publicering av Muhammedkarikatyrerna år 2005, och sedan i Sveriges fall i och med konstnären Lars Vilks målning där han tecknade Muhammed som en rondellhund. Både Jyllandspostens publicering och den svenska publiceringen av rondellhunden, medförde en debatt som kom att uppmärksamma viktiga frågor angående en av demokratins grundpelare, nämligen yttrandefriheten.

Vi vill således svara på frågan hur debatten om Lars Vilks teckning har sett ut i media, och om man kan anse att den har tillfört den svenska demokratin något fruktbart?

Då det även från vissa håll påpekats att forskning angående yttrandefrihet har varit ganska tam i Sverige är det därför intressant att gå igenom just denna debatt. (Petäjä 2006: 11, 173)

Syftet med undersökningen är således försöka ge klarhet i den debatt som förekommit i media. Då en diskussion om yttrandefrihet och demokrati alltid är nödvändig är det även intressant att se om denna debatt kan ses ha tillfört något till den svenska demokratin, eller om så inte är fallet, om vi anser att det var något viktigt i debatten som saknades.

1.4 Avgränsning

I vår undersökning har vi varit tvungna att göra en del avgränsningar på grund av att debatten har varit väldigt omfattande.

Då det är debatten angående *Sveriges* yttrandefrihet som vi är intresserade av kommer vi inte att ta upp de artiklar som publicerades i samband med den danska så kallade ”karikatyrkrisen” 2005. Vi har istället valt att rikta in oss på den debatt som följde när Nerikes Allehanda valde att publicera konstnären Lars Vilks teckning föreställande Muhammed som rondellhund. Denna publicerades den 19 augusti 2007. Då diskussionen angående rondellhunden började redan i juli 2007 på grund av att en konsthall inte vågade ställa ut bilderna, har vi även några artiklar från denna månad. Den heta debatten började dock i och med Nerikes Allehandas publicering av teckningen. Vi har därför valt att titta på de artiklar som publicerades mellan 2007-07-23 till och med 2008-02-20.

Att samla in exakt allt debattmaterial som skrevs under den här tidsperioden vore visserligen bra, men är svår genomfört. Vi anser dock att de 111 artiklar som vi har samlat in räcker gott och väl för att ge en sammanfattande och övergripande bild av debatten. Vi har inte fokuserat på några speciella tidningar, utan samlat debattmaterial från olika tidningsmedier över hela Sverige. Detta på grund av att vi ville få in så många olika åsikter och argument som möjligt i frågan.

Dock är de största tidningarna i Sverige lätt överrepresenterade i vårt material. Detta beror på att det är, som just nämnts, de största tidningarna och rapporterar såldes om nyheter som rör hela Sverige och inte bara lokalt. Viktigt att påpeka är att det givetvis inte enbart är journalister som har skrivit dessa debattartiklar, utan de åsikter som förs fram representeras av en rad olika aktörer.

Det material vi har använt oss av har begränsats till *tidningar* och den debatt som har förts i TV och radio har vi bortsett från. Detta val har vi varit tvungna att göra då varken tid eller utrymme i texten hade räckt till.

Debatten kom att förgrenas i två delar: dels en debatt angående var gränsdragningen för yttrandefrihet egentligen bör gå, dels en diskussion som kom att handla om väst mot islam. (Larsen et al. 2006: 12-15) Då det är frågan angående yttrandefrihet som vi är intresserade av har vi valt att *enbart fokusera* på denna del av debatten.

Ytterligare en aspekt av debatten blev frågan om att muslimer ofta generaliseras som grupp, både av extremister, debattörer och av islamkritiker. Då utrymmet inte räcker till och då denna fråga inte riktigt går att koppla till vår frågeställning har vi även varit tvungna att bortse från denna del av debatten.

Något vi dessutom vill poängtera är att denna debatt inte handlar om religionsfrihet, vilket man kanske vid en första anblick skulle kunna tro. Men i debatten är det inte någon som har ifrågasatt muslimers rätt att utöva sin religion, utan debattens kärna har handlat om muslimers rätt att uttrycka sin åsikt, samtidigt som att de som är av motsatt uppfattning, angående publiceringen av Lars Vilks rondellhund, måste ha rätt att även uttrycka sin. Därför kommer vi inte att föra något resonemang angående religionsfrihet.

2 Metod

2.1 Idéanalys

När man gör en idéanalys utifrån en debatt, i detta fall debatten angående Lars Vilks rondellhund, vill man rekonstruera de olika idéer som förekommer. (Bergström et al. 2008: 154) Inom denna analysmodell finns det olika inriktningar och vi kommer i vårt arbete att utgå från analystekniken *innehållslig idéanalys*. Denna inriktning kan likna en argumentationsanalys men hanterar frågor om innehållet i en ideologisk argumentation, eller som i vårt fall, en debatt angående en viktig fråga. (Bergström et al. 2008: 177)

Beroende på vilken typ av idéanalys man gör kommer man även att ha olika *syften*. Vår studie kommer att fokusera på de mest typiska och inflytelserika argumenten i debatten. (Beckman 2007: 17) och det huvudsakliga syftet i denna analys är att *presentera klarhet i vad det är som har sagts i debatten*. (Bergström et al. 2008: 156)

Vi kommer i vår uppsats att ha en *beskrivande ambition*, där vi vill tolka innebörden av de budskap som framkommer i debatten. (Beckman 2008: 14). Trots att vi kommer att göra en beskrivande idéanalys krävs det ändå att man drar slutsatser av det man kommit fram till. Ludvig Beckman skriver:

Att beskriva är inte att "referera" men att "inferera". (Beckman 2008: 48-49)

I den beskrivande idéanalysen kan man även se om man anser att något glömts bort eller förbisetts i debatten (Beckman 2008:49). *Vi kommer således även ha ambitionen att försöka säga saker om debatten som från början inte är självklart*. Utan denna utgångspunkt kommer det enbart bli ett referat av texten, och då finns det ingen anledning att ägna sig åt en beskrivande idéanalys. (Beckman 2008: 50).

Vid en idéanalys kan man välja mellan att göra en aktörscentrerad eller en idécentrerad studie. Beroende på vilken av dessa man väljer att utgå från bygger på vilken frågeställning man har. Vi har, utifrån vår frågeställning, valt att göra en *idécentrerad* studie där argumenten står i centrum för analysen. Här spelar det ingen roll vem som har sagt vad, vid vilken tidpunkt. (Beckman 2007:17) Vi har därför, vilket redan påpekats, en beskrivande ambition och då är en aktörscentrerad analys inte nödvändig. Hade vi däremot haft en förklarande ambition hade det varit nödvändigt att ta med aktörerna.

2.2 Analysverktyg

När det kommer till frågan om *analysverktyg* har vi valt att använda oss av det Göran Bergström och Kristina Boréus kallar *dimensioner*. Vi har valt att dela upp vår debatt i fyra dimensioner:

1. Rätt att publicera
2. Fel att publicera
3. Ett pragmatiskt förhållningssätt till att publicera
4. Rätt att debattera denna typ av frågor

Dessa dimensioner är induktivt skapade då det är viktigt att dimensionerna på mesta möjliga sätt knyter an till debatten i fråga. (Bergström et al. 2008 : 164) Vi har valt dessa fyra dimensioner på grund av att det var dessa argument som förekom oftast i själva debatten och vi anser att dessa därmed ger en klarare bild av debattens kärna angående yttrandefrihet.

När vi har utformat de tre första dimensionerna kan man se det som att vi har utgått från två frågor:

1. Bör man ha rätt att publicera den här sortens bilder?
2. Är det förnuftigt att publicera den här sortens bilder?

Svarar man ja på båda frågorna är man *för* en publicering. Svarar man ja på den första men *det beror på* beträffande den andra är man pragmatisk, och svarar man nej på den första, blir det även nej på den andra, och då är man emot att denna typ av bilder ska kunna publiceras.

Angående dimensionen ”Rätt att debattera denna typ av frågor” var denna ståndpunkt så pass återkommande att en dimension utifrån denna åsikt även var nödvändig.

Vi hade kunnat göra valet att använda oss av idealtyper, men då dessa kräver betydligt mer precision och är mer tidskrävande att utforma har vi istället valt att arbeta med dimensioner, vilka är något lösare och mer allmänt konstruerade. (Bergström et al. 2008: 171-172).

Dimensioner kan utformas för att urskilja olika påståenden i en debatt, men även för att tydliggöra olika förgreningar av samma argument (Beckman 2007:25) Vi har dock valt att ha fyra större dimensioner där sedan alla delar av dessa argument ingår. Detta på grund av att det annars hade blivit oerhört många

kategorier, vilket förmodligen hade gjort analysen rörig och helheten hade kunnat gå förlorat.

Vid användandet av dimensioner finns dock risken att de blir allt för allmänt hållna. Detta kan leda till att man missar delar av debatten eller klumpar ihop bitar som egentligen har en annan betydelse. (Bergström et al. 2008: 172-173) Det kan bli svårt att dela upp materialet i de olika kategorierna, och en annan forskare kunde kanske ha gjort på ett annat sätt. Därmed finns risken att intersubjektiviteten blir bristfällig. (Bergström et al. 2008: 174) Då vi har gjort en tydlig avgränsning om vad det är vi har valt att ta med i vår analys är detta förhoppningsvis inget som drabbar vår uppsats.

Vid användandet av dimensioner blir tolkningsutrymmet större än om man utgår från idealtyper, vilket kan ses som positivt, men även negativt på så sätt att tolkningarna kan bli mer svävande. (Bergström et al 2008: 175) Vi anser dock att ett större tolkningsutrymme är till vår fördel då detta gör att man kan resonera i större banor och förhoppningsvis komma fram till saker som annars hade kunnat gå förlorat.

Vi har även valt att göra en jämförande analys av våra dimensioner för att på så sätt skapa en fördjupad förståelse för de olika dimensionernas ståndpunkter. Ludvig Beckman menar att jämförelser alltid förefaller vara givande vid ett sådant syfte. Därmed ökar även möjligheten att säga något nytt om de budskap i materialet vi uttalar oss om (Beckman, 2005: 54).

3 Teori

3.1 Ulf Petäjä och ”Varför Yttrandefrihet?”

Ett av de mest väsentliga värdena i en demokrati är *yttrandefriheten*. Ulf Petäjä skriver i sin bok ”Varför yttrandefrihet?” om vikten av att förstå *varför* yttrandefrihet är nödvändigt och att det är viktigt att denna princip inte ses som tagen för given.

Petäjä pekar på tre starka skäl till varför en debatt om yttrandefrihet är nödvändig i ett demokratiskt samhälle:

1. Det är inte meningsfullt att diskutera inskränkningar av yttrandefrihet om man inte först har klargjort varför yttrandefrihet är värdefull.
2. Medborgare som inte har funderat över värdet av yttrandefrihet försvagar demokratins självförsvar.
3. Det finns en brist i statsvetenskaplig forskning, politiska utredningar och lagtexter om varför yttrandefrihet är värdefull i en demokratisk kontext, vilket både gäller Sverige och andra demokratiska länder. (Petäjä 2006:11, 173)

En av Petäjäs huvudpoänger i hans forskning är det han kallar en *pålitlig kommunikationsprocess*. Detta innebär att de medium i samhället som står för att informera medborgarna, exempelvis media, har ett ansvar att utsätta samhällsmedlemmar för åsikter, idéer och information som de inte skulle ha fått om de kunnat välja. Ett demokratiskt samhälle måste således även acceptera kränkande och ibland även farliga åsikter. (Petäjä 2006:133,176)

3.2 Tre allmänna teorier om yttrandefrihet

När man definierar yttrandefrihet kan man utgå från grundlagar eller politisk filosofi. (Petersson et al. 2007: 12) Vi har valt att göra både och för att ge en så tydlig bild som möjligt av yttrandefrihet i dagens Sverige.

Inledningsvis väljer vi att beskriva yttrandefrihet utifrån Dahls polyarkimodell för att ge en tydligare bild av hur viktigt yttrandefrihet faktiskt är i ett demokratiskt samhälle.

Därefter redovisar vi John Stuart Mills *sanningsargument* och Lee C Bollingers *toleransargument*. Ulf Petäjä tar upp fem filosofiska teorier om

yttrandefrihet i sin forskning, där dessa två senare teorier som vi har valt ingår. Vi har valt ut toleransargumentet och sanningsargumentet på grund av att dessa två tar upp mycket av det som vår analys handlar om, nämligen vikten av att diskutera demokratiska värden. Vi anser även att det krävs några allmänna teorier om yttrandefrihet för att få en övergripande helhetsbild av vad yttrandefrihet handlar om. Då vi kommer att föra en diskussion angående inskränkningar av yttrandefriheten är det viktigt att man, enligt Petäjä, först förklarar varför yttrandefrihet är viktigt. Detta tar även dessa två teorier upp.

Vi kommer således att förklara begreppet yttrandefrihet utifrån tre teorier och sedan under nästa avsnitt, ”Yttrandefrihet i Sverige”, gå igenom den juridiska delen av begreppet.

3.2.1 Robert Dahls *polyarki*

En av de mest tillämpade definitionerna när man ska urskilja en modern demokrati är det Dahl valt att kalla *polyarki* och det bör påpekas att då vi talar om demokrati utgår även vi från denna modell. (Linde- Ekman, 2006: 17, 19)

När Robert Dahl utformade sitt polyarkibegrepp utgick han från sju olika kriterier som måste vara uppfyllda för att ett samhälle ska anses vara demokratiskt. Ett av dessa kriterier är *yttrandefrihet*. Dahl menar att ”medborgarna ska ha rätt att fritt uttrycka sina åsikter om politik i vid bemärkelse utan att riskera straff. Detta innefattar kritik av makthavarna, staten, regeringen, det socioekonomiska systemet och den förhärskande idelologin” (Linde-Ekman 2006: 18-19).

3.2.2 John Stuart Mills sanningsargument

John Stuart Mills sanningsargument är en av de mest kända teorierna om yttrandefrihet. Enligt Mill är yttrandefriheten en förutsättning för upptäckandet av sanning. (Feinberg ur Petäjä 2006:115)

Yttrandefrihet kan ses som ett medel för att nå ett annat värde, i detta fall sanning, och med sanning kommer även värden som kunskap, framsteg och till slut lycka och nytta. Sanningen är inte det definitiva målet utan en konsekvens av yttrandefriheten som ett instrumentellt värde och medel för att nå det slutgiltiga målet – lycka och nytta. (Petäjä 2006: 52-53)

Mill menar att yttrandefriheten ger förutsättningar för ett öppet och kritiskt diskussionsklimat med syftet att skapa kritiska och kunnigare individer. Avsaknaden av statlig censur av tidningar och böcker ger möjlighet för medborgarna att skilja sanningen från lögnen (Petäjä, 2006: 41). Nedtystande av åsikter leder däremot till att sanningen försvagas och detta är fel då sanning har ett speciellt högt värde. Att förbjuda idéer med motivet att de är falska är också oriktigt eftersom detta, enligt Mill, betyder att det finns ofelbara människor, vilket det inte gör. (Mill 1991: 59, Petäjä 2006: 42, 53)

Trots att det inte finns ofelbara människor förlitar sig Mills sanningsargument mycket på människors rationalitet och det ställer höga krav på förnuftet. Men det är kommunikationsprocessen, alltså de delar av samhället som finns till för att informera medborgarna, i sig som leder till denna ökade förståndighet och kunskap. (Petäjä, 2006: 53)

Sanningsargumentet tar dock hänsyn till att människor kan begå misstag och fel, men genom yttrandefriheten får vi möjlighet att upptäcka dessa fel och möjlighet att korrigera dem i efterhand. (Petäjä, 2006: 55)

Diskussion och motstånd mellan olika idéer uppmuntras för att åsikterna ska undvika att omvandlas till fördomar. Sker detta upphör även sanningen att verka. En fri kommunikationsprocess med en ständig debatt medför insikter om varför vi anser att vissa saker är sanna, men även varför de med andra värderingar tycker annorlunda (Mill 1991: 59, Petäjä 2006: 42, 53).

Det relevanta i en diskussion är åsiktens innehåll och åsiktens konsekvenser för samhället, inte vem som yttrar sig och varför. Åsiktens innehåll och konsekvenserna av ett yttrande bestämmer därmed också var gränserna ska dras för yttrandefriheten (Petäjä, 2006: 51).

Även i dagens samhälle är värdet sanning viktigt. Rättsväsendet, skol- och utbildningsväsendet och universiteten, för att nämna några exempel, bygger på uppfattningen att man ska komma fram till, få insikt i, eller ifrågasätta och pröva sanningen. Värdet sanning blir värdefullt, enligt Mill, för att det är ett nödvändigt villkor för att uppnå ökad kunskap, större framsteg och till slut maximal nytta för samhället. (Petäjä, 2006: 53)

3.2.3 Lee C Bollingers toleransargument

Bollingers huvudpoäng ligger i att yttrandefriheten lär oss acceptera att det finns olika synsätt och perspektiv och på så sätt ökar samhällets tolerans gentemot andra. (Petäjä 2006: 73)

Toleransargumentet bygger på två utgångspunkter. För det första finns det en form av impuls hos människor att vilja censurera och tysta ner avvikande åsikter. Intoleransen eller fördomarna som förekommer mellan exempelvis olika trosuppfattningar är också uttryck för denna impuls. För det andra vill individer förbjuda eller bestraffa de åsikter som avviker. (Petäjä 2006: 70)

Enligt Bollinger lär vi oss att acceptera avvikande åsikter genom att tillåta dem och på så vis får yttrandefriheten även en fostrande funktion för medborgarna. Yttrandefriheten hjälper till att sprida olika idéer och ökar på så vis kapaciteten för ett mer accepterande samhälle. Genom att lyssna och ta del av olika slags idéer lär vi oss att alla inte har samma uppfattningar som vi själva. (Petäjä, 2006: 70,73) Ett demokratiskt samhälle bygger på tolerans och respekt för olikheter i åsikter och livsstilar. (Beckman ur Petäjä, 2006: 72)

Bollinger är medveten om att det finns många former av yttringar, information och idéer som är kränkande men menar att det inte är ett tillräckligt skäl för att begränsa dem. Dessa yttringar skapar i det långa loppet ett tolerantare och fördomsfriare samhälle. (Petäjä 2006: 74)

Bollinger menar slutligen att det främsta skälet till begränsningar av yttrandefrihet beror på omständigheterna. När riskerna är stora för krig eller dylikt som undergräver nationens säkerhet eller demokratins grundvalar bör yttrandefriheten begränsas. Man kan inte förvänta sig samma toleransnivå om samhället hotas. Tolerans innebär att man accepterar harmlösa, men avvikande åsikter och handlingar, trots att man ogillar dem. Om omständigheterna är normala är emellertid obscena yttranden tillåtna. Det är bara avsaknaden av en pålitlig kommunikationsprocess som förekommer t ex vid krig som är ett starkt skäl för inskränkning på yttrandefriheten (Petäjä 2006: 75).

4 Yttrandefrihet i Sverige

4.1 Vad står i lagen?

4.1.1 Yttrandefrihet

Yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor, (2 kap. 1 § Regeringsformen)

Så definieras yttrandefrihet i regeringsformen (RF) och det är en av våra grundläggande fri- och rättigheter.

I Sverige förekommer det dock en tudelad yttrandefrihet i lagstiftningen. Dels yttrandefrihetsgrundlagen, dels tryckfrihetsförordningen. Yttrandefrihetsgrundlagen åsyftar sådant som har med TV, film och tekniska upptagningar att göra. Tryckfrihetsförordningen handlar däremot om texter och tryckta material. (www.regeringen.se)

Vi kommer således att använda oss av *både ordet tryckfrihet och yttrandefrihet* i vår uppsats, då de i grund och botten handlar om samma sak. Att göra en åtskillnad mellan dessa i vår uppsats anser vi inte vara nödvändigt då det är yttrandefriheten *som princip* vi kommer att diskutera.

4.1.2 Inskränkningar på yttrandefriheten

Yttrandefriheten är inte absolut, utan måste inskränkas på olika sätt för att kunna passa in i ett demokratiskt samhälle. Exempel på sådana inskränkningar är *hets mot folkgrupp, uppvigling, ärekränkning* och *censur*.

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen innehåller förbud mot censur och en publicering får inte föregås av någon granskning. Det får heller inte förekomma förbud mot publiceringar. Censurförbudet gäller utan undantag enligt tryckfrihetslagen. (Danowskky et al. 2007: 23)

Det är också förbjudet att, för myndighet eller andra allmänna organ, hindra en publicerings tryckning, utgivning eller spridning bland allmänheten. (Danowsky et al. 2007: 24)

Hur man inskränker yttrandefriheten bygger på avvägningar och därmed ofta svåra dilemman hur man praktiskt förverkligar detta värde. I ett samhälle kommer

det alltid att finnas värden och åsikter som står mot varandra, och dessa kommer således även alltid att hamna i konflikt. Det kommer inte att gå att undvika. Vad man däremot kan göra är att diskutera hur avvägningar i yttrandefriheten går till och varför yttrandefriheten är viktig som princip. (Petersson et al. 2007: 16).

4.1.3 Varför gick det inte att fälla Lars Vilks för *hets mot folkgrupp*, *kränkning* eller *hädelse*?

En del av debatten kom att krets kring den juridiska biten, alltså vilka lagar som faktiskt gällde i detta fall, då en del ropade på straff för dem som hade valt att publicera bilderna, och även för Lars Vilks. Exempelvis skrev en debattör följande:

”Händelsen bör betraktas som ett brott då hån och skymf av individen anses vara ett överfall mot deras rättigheter.” (El Nadi 070906 Göteborgsposten)

Vi har valt att redovisa denna juridiska del av debatten på grund av att den tydligt visar på hur stark yttrandefrihetsprincipen är i dagens Sverige. Detta är väsentligt för att få en klarare bild av resten av debatten, vilken vi kommer redovisa i analysavsnittet.

Två inskränkningar på yttrandefriheten som finns fastställt i lagen är, som redan nämnts, *ärekränkning* och *hets mot folkgrupp*. Något som även kom på tal i debatten var *hädelse*.

Det finns viktiga skillnader mellan dessa tre begrepp och vi anser att det krävs en förklaring av dessa begrepps olikheter och dess juridiska betydelse. Detta för att därefter mer precist kunna förklara varför inget åtal väcktes mot Lars Vilks eller någon av de tidningar som valt att publicera bilden.

I och med att Lars Vilks och en del journalister blev anmälda för tryckfrihetsbrott, förekom det följaktligen uttalanden av justitiekanslern (JK) Göran Lambertz i debatten. JK är den enda åklagare som har rätt att väcka åtal i tryck- och yttrandefrihetsbrott. Detta är fastlagt i Sveriges grundlag. (9 kap. 2 § Tryckfrihetsförordningen).

4.1.4 Skillnaden mellan *hets mot folkgrupp*, *ärekränkning* och *hädelse*

Om man anser sig kränkt kan man referera till brottsbalkens *ärekränkning*. Det är den gemensamma beteckningen för förtal och förolämpning. (5 kap. 5 § Brottsbalken)

Ett ärekränkingsbrott begås av den som gör sig skyldig till förtal, alternativt grovt förtal, förolämpning mot någon i hans eller hennes myndighetsutövning, förolämpning med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller

etniska ursprung, trosbekännelse eller förolämpning mot hans eller hennes homosexuella läggning. (5 kap. 5 § Brottsbalken)

För att man ska ha begått brottet *hets mot folkgrupp* måste man uppsåtligt i uttalanden eller i annat meddelande som sprids, hotar eller uttrycker missaktning mot folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etiskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning (16 kap. 8 § Brottsbalken)

Vid bedömningen om ett yttrande utgör brottet hets mot folkgrupp är det som huvudsakligen bedöms vad som varit *uppsått* med yttrandet, i vilket sammanhang det har gjorts och vilken karaktär uttalandet hade i det enskilda fallet. (Danowsky et al. 2007: 47)

Hädelse betyder ”yttrande eller handling som medvetet och tydligt uttrycker upprörande ringaktning av något som hålls heligt.”(www.ne.se ”hädelse”) Idag är det inte förbjudet att häda religioner i Sverige. Detta förbud togs bort i och med att lagen om hädelse togs bort 1949. Dock fanns det rester kvar i stadgandet om brott mot trosfrid fram till 1970 då även detta avskaffades. (www.ne.se ”hädelse”)

Sammanfattningsvis är den huvudsakliga skillnaden mellan hets mot folkgrupp och ärekränkning hur grovt brottet har varit. Hets mot folkgrupp innebär högre straff än ärekränkning. När det gäller hädelse är detta inte ens olagligt i Sverige idag.

4.1.5 JK:s uttalanden i fallet med publiceringen av Lars Vilks rondellhund

JK gjorde bedömningen att det i fallet med Lars Vilks rondellhund *inte hade förekommit någon form av brott*. Han menade att det ”hade krävts en ny lagstiftning om förbud mot kränkning av religioner då detta helt klart inte är förbjudet idag” (TT 070920 *Uppsala Nya Tidning*)

I och med Nerikes Allehandas publicering av bilden hänvisade han till att det var en nyhetsförmedling:

Om syftet enbart är att kränka kan det vara ett hetsbrott, men om syftet till exempel är att förmedla en nyhet om en kränkning är det absolut inte brottsligt. (Jansson 070907 *Journalisten*)

En utgivare har ännu större rätt att berätta om en eventuell kränkning, än den som utför den. (Letmark 070907 *Dagens Nyheter*)

JK sa även:

Att någon blir väldigt ledsen, betyder inte att det är kränkande för en hel folkgrupp. (Letmark 070907 *Dagens Nyheter*)

Han påpekade också att ”meddelarfriheten och den nästan obegränsade yttrandefriheten i medierna står sig mycket stark.” (Lambertz 071006 *Dagens Nyheter*)

Lambertz menar att termen ”missaktning” i lagen tolkas väldigt strängt och att det krävs hot, avsky eller mycket kränkande uttryck för att det ska vara brottsligt:

Att man ritar av profeten på det här sättet når inte upp till de kraven. (070920 *Aftonbladet*)

Göran Lambertz huvudpoäng kan sammanfattas i följande citat

Att det sedan kan uppfattas som kränkande är en helt annan sak. Det är ordet hets i lagen om hets mot folkgrupp man ska fokusera på. (070920 *Aftonbladet*)

4.2 Media, självreglering, den redigerande makten och självcensur

Media har en avgörande betydelse för hur yttrandefriheten omsätts i praktiken. (Petersson et al. 2007: 29) och har därför en mycket viktig funktion i ett demokratiskt samhälle. En viktig fråga är hur medierna hanterar sin demokratiska makt. Mediernas makt legitimeras hos befolkningen genom att tidningarna är oberoende och allsidiga i sina åsikter. (Petersson et al. 2007: 133).

I dagens medielandskap är det en kombination av lagstiftning och självreglering som avgör vad tidningarna publicerar. (Petersson et al. 2007: 150) Något som dock är viktigt att diskutera är frågan om tidningarnas självreglering. På en nyhetsredaktion måste det dagligen tas beslut om vad som ska, respektive inte ska publiceras. Man måste prioritera. Hur mycket hänsyn bör journalister ta innan de väljer att publicera i en viss nyhet? (Petersson et al. 2007: 134)

Ett bra exempel på spänningen mellan hänsyn och yttrandefrihet är just publikationerna av Muhammed som rondellhund. Detta väckte frågor om tidningarnas självcensur. Om det finns ett allmänintresse för en viss nyhet, bör man då alltid publicera? Var går gränsen mellan självcensur och rätten till yttrandefrihet?

Muhammedkarikatyrerna i Danmark visade att mediernas redigerande makt fick oerhört stora konsekvenser för individer, företag, myndigheter, organisationer och för medierna själva. (Petersson et al. 2007: 175)

I teorin kan yttrandefriheten som demokratisk princip ses som självklar, men när det kommer till praktiken är det inte så lätt som det kanske ser ut. Lars Vilks rondellhund är ett talande exempel på detta. Bara för att yttrandefrihetens och tryckfrihetens gränser finns fastlagda juridiskt betyder det inte att det är tydligt hur alla fall kommer att fungera i verkligheten. Den konkreta användningen kan, som i denna debatts fall, leda till en konfliktfylld maktkamp mellan en lång rad aktörer. (Petersson et al. 2007: 136)

Medierna har som uppgift att visa på alla de sanningar som finns i ett samhälle, och inte enbart välja ut vissa bitar. Dock är det en hårfin gräns att göra bedömningen av vad som är politiskt korrekt eller självcensur. (Petersson et al. 2007: 139) Även detta var en svår bedömning i fallet med Muhammed som rondellhund.

Mediernas uppgift och syfte är således inte att tillfredställa alla medborgares åsikter och intressen. Tidningar måste kunna väcka förargelse och överraska. Nyhetsrapportering har som uppgift att även plocka fram obekväma sanningar och då alla aktörer känner sig nöjda kan man ifrågasätta om medierna fyllt sin uppgift. I ett demokratiskt samhälle ska alla åsikter komma fram, även de som kanske inte alla håller med om. (Petersson et al. 2007: 166-167)

Inom mediabranschen finns något som kallas för *de pressetiska reglerna*. Dessa tar upp saker som journalistiken bör rätta sig efter, exempelvis att korrekta nyheter ska anges, att man ska ta hänsyn till den personliga integriteten, att man vid en nyhetsrapportering ska höra båda sidor och att man vid en publicering ska vara försiktig med att ange namn. (www.svt.se) Men om de pressetiska restriktionerna går för långt kan man börja tala om själv censur, och därmed en inskränkning av yttrandefriheten som inte är önskvärd.

Finns det en osäkerhet om vad som får, respektive inte får, publiceras kan man börja tala om en *avkylningseffekt*. Detta innebär att om det finns en ovisshet om var gränserna går för vad man får publicera kan det bli så att man tar det säkra före det osäkra och inte publicerar i sådana avväggningsfall. Detta är en anledning till att yttrandefriheten behöver en mycket stark rättslig grund att stå på, vilket den har i Sverige. (Petersson et al. 2007: 87, 158)

Även mediernas tystnad är en form av makt, då de väljer att inte informera befolkningen om någon specifik nyhet. Medierna är trots allt det medium där den vanliga befolkningen får information om vad som händer i samhället.

4.3 Allmänhetens intresse

Media kan ses ha ett uppdrag åt medborgarna där syftet är att visa all information vid ett allmänintresse. Denna plikt kan ibland gå före tanken på hänsyn för andra. Men vad ligger egentligen i allmänhetens intresse? Saker som handlar om grov brottslighet eller exempelvis information om AIDS och liknande ligger givetvis i allmänhetens intresse, och media har därmed en plikt att informera om sådana nyheter. (Ekström et al. 1996: 112)

Oberoende och kritisk granskning är för media är viktiga etiskt ideal och journalister borde därmed inte kunna påverkas av den eventuella skada en nyhetspublicering skulle kunna medföra. (Ekström et al. 1996: 117). Detta är ibland dock inte självklart. Ibland måste en nyhetsjournalist ta hänsyn till konsekvenserna av en publicering men detta är alltid ett avväggningsfall.

Just denna diskussion kom att figurera en del i debatten om Lars Vilks rondellhund. Var det verkligen nödvändigt att publicera bilden med hänvisning till att det låg i allmänhetens intresse? Vad som ligger i allmänhetens intresse är alltid upp till den ansvarige utgivaren att bestämma, och i just detta fall visade det sig vara ett mycket komplicerat beslut där en mängd olika åsikter framfördes.

5 Analys

5.1 De fyra dimensionerna

5.1.1 Dimension 1: Rätt att publicera

En viktig del av debatten kom att handla om att det var *rätt att publicera* Lars Vilks teckning. Det var framför allt fem argument som återkom i artiklarna. För det första påpekades det att det är viktigt att *religioner måste kunna kritiserars*. Citat som belyser detta är:

I demokratiska samhällen måste även religioner, liksom alla livsåskådningar, också kunna kritiserars. (070723 *Expressen*)

Även ett citat från Lars Vilks visar på hur ett flertal har valt att resonera:

Det finns ingen som helst anledning att göra undantag för en speciell religion. Det är en flera hundra år gammal tradition som vi har i väst att man får kritisera religioner och karikera religiösa symboler. (Petersson 070813 *Dagens Nyheter*)

För det andra var argumentet om *självrensning* ständigt återkommande. Många anser att då man väljer att inte publicera bilden blir detta en form av självrensning från mediernas sida, vilket inte är önskvärt i ett demokratiskt samhälle. Det menas att detta i längden kan leda till ett hot mot yttrandefriheten. Gula Avaci uttrycker det såhär i *Expressen*:

Om vi i Sverige sviker vår egen yttrandefrihet genom att ägna oss åt självrensning och krypa till halvmånen inför islamister - vilken signal sänder vi då till alla dem som ser vårt land som ett föredöme? (Avaci 070902 *Expressen*)

När det kom till frågan om censur fanns det även de som ansåg att bara genom att göra en kort tillbakablick i historien, kan man se att censur är farligt för demokratin. Det fanns även de i debatten som talade om att sett till kontexten och bakgrunden, i detta fall Danmarks publicering av de tolv karikatyrerna, så har det demokratiska samhället en plikt att stå upp för de demokratiska värdena. Det menades även att demokratin aldrig får kompromissa (Rosing 080313 *Hufvudstadsbladet* samt Ohlsson 070729 *Sydsvenskan*)

Det skrevs även att ”hotet mot det fria samtalet sådant det förs i våra medier är inte olika påstådda kränkningar men den smygande smittsamma sjukdom som heter självcensur.” (Torekull 070925 *Svenska Dagbladet*)

För det tredje förekom även argumentet om att man *även måste acceptera kränkande åsikter*. Detta argument var det som tydligast åberopades i dessa artiklar och var ständigt återkommande. Som det påpekades tidigare är det skillnad på kränkning och hets mot folkgrupp. Lagen säger att det i detta fall inte förekommit något brott. Detta har JK Göran Lambertz klargjort i debatten.

Här påpekas det alltså att det är viktigt att kunna diskutera religiösa människors uppfattningar, även på ett kritiskt sätt och även om det är provokativa åsikter som förs fram så ska man i alla lägen stödja yttrandefriheten.

För att exemplifiera med ett citat som sammanfattar detta argument väl:

Vi har rätt att säga och skriva vad vi vill. Det är det som är friheten. Man får vara dum, provokativ, infam och lättsinnig – allt ryms i dessa lagar som konstituerar den fria medborgaren. (Torekull 070925 *Svenska Dagbladet*)

Att hänvisa till lagen och JK:s uttalande är givetvis ett starkt argument för att det är rätt att publicera bilden på Muhammed som rondellhund. Principen att man får teckna vad man vill går inte att sätta sig emot.

För det fjärde; något som även tas upp i en del artiklar är ett argument som framför allt framfördes i den ledare som publicerades i samband med publikationen av bilden i *Nerikes Allehanda*. Det är att *hädelse och religionsfrihet förutsätter varandra i ett demokratiskt samhälle*. Det menas att ”om man inskränker Lars Vilks möjlighet att uttrycka sig, kan detta även drabba muslimers rätt att yttra sig.” (Ströman 070819 *Nerikes Allehanda*). Detta argument hänger delvis ihop med att man även måste acceptera kränkande åsikter. Då hädelse inte är något brott enligt lag måste man dock acceptera detta.

För det femte påpekades det även att det var rätt att publicera bilden då *nyheten fick ett visst allmänintresse* på grund av den debatt som uppstod. Från början fanns det ingen anledning att visa bilden, men som historien utvecklade sig fick alltså bilden ett nyhetsvärde. (Levin 070906 *Nerikes Allehanda*) Berättar man om nyheten utan att visa bilden blir nyhetsrapporteringen inte tillräcklig.

Inom denna dimension finns det en viss gradskillnad i hur starkt man anser att det var rätt att publicera bilderna. Vissa anser att man ”tydligt måste ta ställning för det öppna samhället” (070916 *Expressen*) och att *principen* om yttrandefrihet i sig är väldigt viktig. Andra uttrycker inte saken lika hårddraget, men uppfattningen man får är att alla anser att principen yttrandefrihet är väldigt betydelsefull och viktig att kämpa för. Annars kan det vara ett hot mot demokratin och en inskränkning på yttrandefriheten är aldrig önskvärd.

5.1.2 Dimension 2: Fel att publicera

Det är framförallt fem huvudsakliga argument som går att utläsa i dimensionen att det var *fel att publicering* Lars Vilks teckning.

Det första argumentet som går att utläsa är att många har uppfattat publiceringen och karikatyrerna som en *provocerande kränkning*. Denna uppfattning är det mest återkommande argumentet inom denna dimension. En anledning till att Lars Vilks rondellhund var provocerande och kränkande är att "hunden har låg status för muslimerna och referensen direkt till profeten som avbildas i samband med denna kan ses som medvetet provocerande." (Sjöstrand, 070817 *Svenska Dagbladet*)

Av somliga har denna publicering till och med uppfattats som rasistiskt fientlig. I en artikel går att läsa att "publiceringen anser vi vara en rasistisk uppmuntran från tidningarna till allmänheten" (El Nadi 070906 *Göteborgsposten*) och "det som upprört många är motivet bakom publiceringen som framstått som medvetet provocerande med syfte att avsiktligt göra andra människor illa". (Appelberg 070927 *Svenska Dagbladet*)

Det menas även att bristen på respekt, Lars Vilks egoism (då hans huvudsakliga syfte verkar vara att få publicitet) och slaget mot en svag och utsatt grupp inte är ett hot mot yttrandefriheten i sig, utan bara onödigt provokativt och kränkande.

Det andra återkommande argumentet vi stöter på är det som behandlar *bristen på förståelse*. Dels bristen på förståelse för motivet bakom publiceringen och karikatyrerna. Kent Hansson på Kvällsposten uttryckte det på följande sätt:

Jag förstår inte vitsen, det krävs sunt förnuft. (Hansson 080220 *Kvällsposten*)

Dels också bristen av förståelse för en annan kultur och religion. Aftonbladets chefredaktör, Jan Helin, sa i ett uttalande:

Vi kan inte förstå muslimers känsla för profeten. (Vilks 080215 *Expressen*).

Säkerhetsaspekten är det tredje huvudsakliga argumentet som har drivits i debatten. Säkerheten och rädslan för de hot som förekommit har varit det främsta argumentet mot att ställa ut Lars Vilks konst för bland annat konstskolan i Gerlesborg och värmländska hembygdsgården i Tällerud. Säkerheten har på senare år blivit allt viktigare på utställningar skriver journalisten Johan Sjöstrand. Institutioner i större städer är mer vana vid säkerhetsfrågor än på mindre orter där det saknas både erfarenhet och resurser för att hantera sådant. Uppfattningen om att *säkerheten inte längre kan garanteras* när en viss grupp av människor kränks på detta vis finner många upprörande. Johan Sjöstrand skriver även att "när man kränker andra människor kan inte längre säkerheten garanteras" (Sjöstrand 070927 *Svenska Dagbladet*)

Diskussionen om Vilks säkerhet har också dykt upp i debatten och trots att han av många enbart anses vara en provokativ konstnär som bara utgår från sitt egenintresse, omfattas även dessa av lagens skydd. I Sydsvenska Dagbladet står att läsa:

Hans rondellhund var bara en onödig provokation. (Kyander 071101 *Sydsvenska Dagbladet*)

Att det finns en *skillnad mellan provokation och information* är det fjärde argumentet, vilket främst nyttjats av ansvariga utgivare på tidningar. Debatten har rört frågan huruvida publiceringen av Muhammedkarikatyrerna bara har varit för att provocera eller för att informera och därmed tillfredsställa allmänhetens intresse i debatten. Chefredaktören för Sydsvenska Dagbladet menade att provokation aldrig får bli ett självändamål och ”skillnaden kan tyckas subtil, men den finns och är viktig: skillnaden mellan provokation och information.” (Melin 0700910 *Sydsvenska Dagbladet*)

Det femte och slutgiltiga huvudsakliga argumentet som utskiljts i debatten handlar om *ansvar och eftertanke*. Att det inte är självklart att allt som kan tryckas ska tryckas är uppenbart för många i debatten mot en publicering. Ett argument lyder:

Moralen bör ibland gå före principen om yttrandefrihet. (070824 *Nerikes Allehanda*)

5.1.3 Dimension 3: Ett pragmatiskt förhållningssätt till att publicera

Ännu en tankeskola som tydligt syns i debatten är *de som väljer att resonera pragmatiskt*. Här tar många upp de argument som förekommer i den dimension vi valt att kalla ”Rätt att publicera”, men påpekar därefter att man måste ställa sig frågan *om det verkligen är lämpligt i alla lägen*.

En viktig poäng inom denna skola är att yttrandefriheten är en viktig princip, likaså religionsfriheten och att detta inte går att komma ifrån. Men frågan är om det alltid är dessa tydliga principer som ska åberopas? (Ambjörnsson 070907 *Uppsala Nya Tidning*)

Vidare tas det upp att man bör ”värna om yttrandefriheten med förstånd” (Tagesson 070916 *Aftonbladet*) och att en bedömning i varje enskilt fall är nödvändig. (Jerrevång 070830 *Västerbottenskuriren*) Det påpekas även att ”rimlighet kanske är ett bättre ord än riktighet.” (Ambjörnsson 070907 *Uppsala Nya tidning*) och att ”bara för att något är tillåtet rent juridiskt så behöver det ju inte innebära att man tycker att det är önskvärt.” (Ritter 070914 *Fokus*)

I Expressen går det att läsa att ”ett försvar för yttrandefriheten kan inte utesluta en granskning av själva yttrandena. Då blir friheten meningslös.” (Arndtzén 070815 *Expressen*) Givetvis kan man inte säga och trycka vad som helst i en demokrati, då en absolut yttrandefrihet inte existerar. Att kunna granska det som sägs och skrivs i dagens Sverige är en del av den demokratiska grunden.

Det påpekas även att man bör vara klok, ansvars-kännande och pragmatisk när det krävs. (Omar 2007 *Expressen*)

Detta är lätt att säga i teorin, men i praktiken blir det krångligare och det är säkerligen därför väldigt många av debattartiklarna tar detta pragmatiska, och därmed även ofta ambivalenta, ställningstagande.

Många manar till eftertanke innan en publicering och det tas upp många frågor så som: Var går gränsen? Ska rätten att häda begränsas till där det inte kostar på? Vad är frihetens gränser? Vad är budskapet och syftet med teckningen? Var går gränsen mellan rimlig hänsyn till andra och själv-censur? Hur ska ett offentligt

samtal kunna föras om man inte accepterar provokationer? (Köster 2007 *Uppsala Nya Tidning*)

Men även om många frågor ställs så får man inte lika många svar. Detta beror säkerligen delvis på, som även många påpekar, att denna fråga är ytterst komplex och svår att ge ett entydigt svar på. Många menar att man ska bedöma från fall till fall, men hur man borde ha gjort i just *detta* specifika fall är det inte många som svarar på inom denna dimension. Risken med detta pragmatiska förhållningssätt är att tydligheten försvinner. Det blir svårt att avgöra vad som är rätt eller fel, vilket någonstans ändå borde vara det önskvärda. Poängen är väl dock att med tydlighet i en sån här fråga kan det även bli fel i många lägen.

5.1.4 Dimension fyra: Rätt att debattera om yttrandefriheten

Den fjärde, och sista dimensionen handlar om att det som är viktigt i denna fråga är att man vill *öppna upp för debatt* och på så sätt låta olika grupper konfronteras med varandra. Genom detta kan man få igång en dialog om varför man tycker som man gör och på så sätt förhoppningsvis nå förståelse och någon form av konsensus i frågan. Att lyssna på den andre och inte enbart utgå från sin egna starka princip är huvudpoängen i denna dimension. När två starka principer står mot varandra är det viktigt att man låter det finnas ett utrymme mellan dessa där förhandlingar kan uppstå. Tina Acketoft skriver i Helsingborgs Dagblad:

Att yttrandefriheten utmanas och debatteras är bra. Ju fler som gör det desto bättre (Acketoft 070906 Helsingborgs Dagblad)

Något som även tas upp är att man genom en diplomatisk dialog visar respekt för den andre:

Att föra en dialog om sådana frågor är inte att kapitulera eller att sälja ut tryckfriheten. Det är att visa respekt för andra människor. (070901 *Dagens Nyheter*)

Då mycket av denna debatt kom att utspela sig på det lokala planet är det lätt för olika parter att mötas och ha en dialog om vad Sveriges tryckfrihet faktiskt innebär. (El Mahdi 070831 *Svenska Dagbladet*) Det är när debatten eskalerar globalt som diskussionen lätt kan te sig absurd och kommer ifrån det som den från början handlade om. Men även här är det viktigt att öppna upp för debatt med ledare från andra länder, vilket Fredrik Reinfeldt faktiskt gjorde i denna fråga. Detta var säkerligen en av anledningarna till att krisen inte blev lika stor i Sverige som den blev i Danmark under karikatyrkrisen 2005.

Målet med att ha debatt angående yttrandefrihet är att vi måste ”bli bättre på att leva tillsammans utan att tumma på de grundläggande fri- och rättigheterna.” (Levin 070824 *Göteborgsposten*) I ett pluralistiskt samhälle är det viktigt att man hela tiden diskuterar och debatterar viktiga, känsliga frågor. Annars är risken att missuppfattningar kan uppstå, som i fallet med rondellhunden, och på så sätt utlösa aggressiva konflikter som egentligen hade kunnat undvikas. Detta går att härleda till Demokratiutredningens rapport, vilken summerades inledningsvis, där

det påpekas att diskussionen angående demokrati och yttrandefrihet aldrig får stanna av. (Demokratiutredningen 2000: 56)

Att åsikter ska kunna ”spridas, skärsådas och bemötas” är enligt en artikelförfattare i Uppsala Nya Tidning ”demokratins livsnerv”. (Holmberg et al. 071204 *Uppsala Nya Tidning*)

6 Diskussion

Vår frågeställning kan ses som uppdelad i två delar; dels ville vi skapa klarhet i debatten som förekommit i pressen, dels kunna svara på frågan huruvida denna debatt har tillfört den svenska demokratin något viktigt.

Vi kommer således att dela upp vår diskussion i två delar där vi först gör en jämförelse mellan de olika dimensionerna för att på så sätt tydliggöra debatten.

Därefter svarar vi på frågan om denna debatt har tillfört demokratin något fruktbart. Denna fråga kopplar vi samman med Ulf Petäjäs teorier angående yttrandefrihet.

6.1 Jämförelse och sammanfattning av de fyra dimensionerna – klarläggande av debatten

Hårddraget kan man se debatten som att det finns två principer som står mot varandra och dessa anser att det är just deras ståndpunkt som är den rätta. De dimensioner som åsyftas är *dimension ett och två*; rätt och fel att publicera Lars Vilks bild.

För det andra finns det den pragmatiska delen av resonemanget som anser att man ska bortse från principer och istället resonera utifrån kontexten och sammanhanget, det vill säga *dimension tre*.

För det tredje finns det den del av debatten, *dimension fyra*, som anser att man måste *diskutera* saken ifråga så att de båda hårddragna principerna kan mötas på mitten för att förhoppningsvis nå någon form av konsensus. Därigenom kan man sedan börja förstå och respektera varandra.

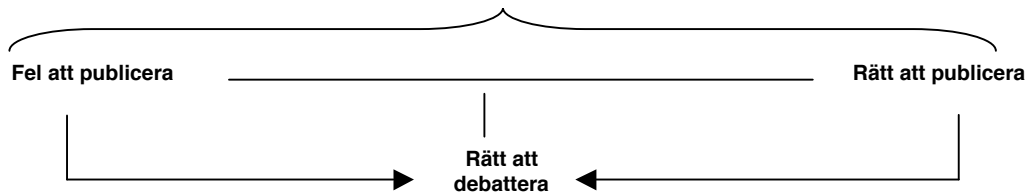
Likheten mellan de båda motpolerna ”Rätt att publicera” och ”Fel att publicera” är således deras principfasthet. Utöver det finns det inte många likheter mellan dessa två dimensioner just på grund av att de är varandras motpoler i denna specifika fråga.

Likheten mellan den pragmatiska tankegången och att man vill öppna upp för debatt är att båda dessa är för att man ska *mötas på mitten*. Dessa båda dimensionerna argumenterar mycket mer diplomatiskt än vad de i dimension ett och två gör. Detta på grund av att de inte har den principfasthet som dimension ett och två har.

Viktigt att påpeka är att det är när dessa två starka principer sätts mot varandra som en verklig debatt uppstår. Debatten skulle säkerligen inte ha kunnat starta med någon som resonerade pragmatiskt utan först när det uppstår en värdekonfrontation kan man på allvar få igång en diskussion.

Figur 1. Hur hänger de fyra dimensionerna ihop? Ett tydliggörande av jämförelsen.

Ett pragmatiskt förhållningssätt till publicering



6.1.1 Syftet med publiceringen – en viktig skillnad mellan dimension ett och två

En annan viktig jämförelse i debatten, är *hur man väljer att motivera publiceringen, eller icke-publiceringen, av teckningen.*

Vi har funnit att motiveringen till *det var fel att publicera* främst har gällt *säkerhetsfrågan*, och i dimensionen som behandlar att det var *rätt att publicera* har motivet gällt huruvida bilden har haft ett *nyhetsvärde*.

Den viktiga skillnaden ligger i att det blir en ofrivillig, odemokratisk inskränkning av yttrandefriheten i det första fallet, men inte i det andra.

När man motiverar en icke-publicering med motivet att man fruktar att säkerheten inte är tillräcklig, kan detta uppfattas som ett hot mot yttrandefriheten. Detta på grund av att yttrandefriheten inte ska kunna begränsas av yttre påtryckningar som exempelvis de hot som förekommit mot konsthallarna som ställt ut Vilks konst. Det stämmer inte överens med de demokratiska värden som råder i Sverige om att, för att citera Robert Dahl ”medborgarna ska kunna uttrycka sig i vid bemärkelse om politik utan att riskera straff” (Linde-Ekman 2006: 18-19).

Om konsthallarna inte hade velat ställa ut teckningen borde de rimligen ha refererat till att det var dålig konst och inte till säkerhetsfrågan. Ett sådant motiv är snarare ett uttryck *för* yttrandefriheten än ett hot mot den, vilket några debattörer i påpekat. Exempelvis skrevs följande i Aftonbladet :

”Jag känner oro när institutioner som konstskolan i Gerlesborg eller en värmändsk hembygdsgrupp anger säkerheten som skäl för att inte ställa ut Vilks rondellhundar. Det borde rimligen vara konstnärliga skäl som avgör. (Wikström 070820 *Aftonbladet*)

I dimensionen ”Rätt att publicera” förekommer argument från de ansvariga utgivarna från de olika tidningarna. De har huvudsakligen motiverat en publicering med att bilden har haft ett visst nyhetsvärde och därmed har en publicering legat i allmänhetens intresse. Att kunna rapportera om en kränkning är således inte samma sak som att kränka.

Hade tidningarna motiverat sin icke-publicering utifrån rädsla hade man kunnat börja tala om självcensur.

Man kan således enbart börja tala om själv censur med hänvisning till *hur institutioner har motiverat att de inte visat bilden*.

I de pressetiska reglerna står det att man ska ta hänsyn. I detta fall har *motiveringar till att inte publicera* även handlat om att man måste ta hänsyn till muslimers tro. Enligt lagen så är det helt korrekt att publicera bilden, men enligt de pressetiska reglerna är denna fråga något som många medier valt att bedöma olika. Om de pressetiska reglerna går för långt kan man börja tala om själv censur. Om en motivering utifrån *hänsyn* är själv censur eller ej i denna fråga är svårt att avgöra. Det är upp till var och en att skaffa sig en egen uppfattning.

6.2 Har denna debatt tillfört demokratin något fruktbart?

Det som är ständigt återkommande när man läser om media, demokrati och teorier om yttrandefrihet är att *öppenhet för diskussion och möjligheten att debattera viktiga demokratiska värden och frågor är oerhört vitalt för ett demokratiskt samhälle*. Detta är även ett av de rop som hördes högst i debatten vi har valt att analysera. I vår motivering till varför vi har valt just detta ämne påpekade vi även att ständig debatt och diskussion angående demokratin och dess värden är väldigt betydelsefullt och att det därmed är viktigt att principen yttrandefrihet inte tas för given.

Att medierna faktiskt tar upp denna viktiga fråga kan i sig ses som gott för demokratin. *Frågan är dock om själva debatten var så pass djup att den på allvar tillförde Sveriges demokrati något viktigt?* Denna fråga kommer vi att försöka svara på med hänvisning till Ulf Petäjäs forskningsresultat kring yttrandefrihetens betydelse för demokratin.

För det första menar Petäjä att *för att kunna diskutera inskränkningar på yttrandefriheten så måste man först klargöra varför yttrandefrihet är viktigt*. (Petäjä 2006:11, 173)

Då debattens kärna handlade om huruvida man bör inskränka på yttrandefriheten eller ej, borde denna ha föregåtts av en diskussion angående varför yttrandefrihet är viktigt. Detta har helt förbigått i princip alla debattörer, med några få undantag.

Som även nämndes i inledningen skriver Demokratiutredningen att det krävs en medvetenhet hos befolkningen och de styrande om *vad som är demokratiska värden och varför dessa är viktiga*. Tas inte detta på allvar kan detta bli till en ”groggrund för strävanden att förgöra demokratin”. (Demokratiutredningen 2000: 56)

I denna debatt anser vi att det finns en klar brist hos debattörerna då de inte verkar veta, eller i alla fall inte tydliggör, varför yttrandefrihet är viktigt.

Inledningsvis tog vi även upp ett exempel om en riksdagsdebatt angående yttrandefrihet där det förklarades att diskussionen missade viktiga poänger med

yttrandefrihet just på grund av att de inte definierade *vad yttrandefrihet var för något* eller *varför det var viktigt*.

På samma sätt anser vi att debatten angående Lars Vilks rondellhund har varit. *Debatten når aldrig det djup som hade krävts för att på allvar kunna tillföra det demokratiska samtalet något.*

För det andra menar Petäjä att *medborgare som inte har funderat över värdet av yttrandefrihet försvagar demokratins självförsvar.* (Petäjä 2006:11, 173))

Vi anser att det är ganska uppenbart att näst intill ingen av debattörerna har funderat över värdet av yttrandefrihet ur något större perspektiv. Vi menar att de flesta i denna debatt ser yttrandefriheten som tagen för given. Medierna ska tillfredställa folkets allmänintresse och informera medborgarna om sådant som är viktigt i ett samhälle. Denna debatt missar viktiga poänger med yttrandefriheten, och en mer grundläggande diskussion angående detta värde hade säkerligen varit bra för medborgarna i Sverige, och därmed även för demokratin.

För det tredje menar Petäjä att det finns en *brist i statsvetenskaplig forskning, politiska utredningar och lagtexter om varför yttrandefrihet är värdefull i en demokratisk kontext,* (Petäjä 2006:11, 173)

Att denna brist finns gör att det kanske inte är så konstigt att folk har svårt att föra en djupare diskussion om yttrandefrihet. Varifrån skulle man ha fått information angående detta om det faktiskt inte finns någon?

Inför framtida debatter angående denna typ av frågor så efterlyser vi mer kunskap i ämnet. Men för att folk ska kunna få denna kunskap om yttrandefrihet krävs det till att börja med mer forskning.

Det krävs även att de som är politiskt folkvalda sätter sig in i vad yttrandefrihet faktiskt innebär och varför det är viktigt. Det är ju trots allt de som ska styra Sverige och borde därmed ha god kunskap om våra grundlagar och om demokrati i allmänhet. I en SIFO-undersökning som Tidningsutgivarna gjorde 2006 och 2007 framkom det att en majoritet av riksdagsledamöterna tänka sig att göra inskränkningar på yttrandefriheten i Sverige. Undersökningens syfte var att undersöka riksdagsledamöternas attityder gentemot tryck- och yttrandefriheten. (www.tu.se)

Ordförande i Tidningsutgivarnas tryckfrihetsgrupp, PeO Wärring, kommenterar resultatet av undersökningen på följande vis:

Det är skrämmande att så många av riksdagens ledamöter inte förstår hur viktig tryck- och yttrandefriheten är för det öppna demokratiska samhället. (www.tu.se)

Avslutningsvis bör det påpekas att det kan vara farligt att börja inskränka på yttrandefriheten i allt för många frågor. Börjar man väl tänja på gränserna och begränsar yttrandefriheten kan det vara ännu enklare att reducera denna frihet nästa gång. Lagen om hädelse togs bort av en anledning och att införa något sådant igen skulle säkerligen uppskattas av en del, men nästa gång man inskränker på yttrandefriheten kanske det är den som förespråkade denna lag som får sin yttrandefrihet reducerad. Yttrandefriheten går trots allt ut på idén att man även måste få säga sådant som inte alla håller med om. Sen om man bör provocera *bara för att man kan, går och bör*, diskuteras vidare.

7 Källförteckning

7.1 Tryckta källor:

7.1.1 Böcker

Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys* "Det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm, Santérus Förlag

Bergström, Göran- Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt* "Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. Lund, Studentlitteratur

Danowsky, Peter- Hultengård, Per- Isaksson, Ulf, - Lind, Hanna, 2007. *En resonerande ordbok om tryck- och yttrandefrihet*". Nyköping, Österbergs & Sörmlandstryck

Ekström, Mats- Nohrstedt, Stig-Arne, 1996. *Journalistikens etiska problem*". Örebro, Rabén Prisma

Engelbreth Larsen, Rune - Seidenfaden, Tøger, 2006. *Karikaturkrisen* "En undersøgelse af baggrund og ansvar. Danmark, Gyldendal

Linde, Jonas – Ekman, Joakim, 2006. *Demokratiseringsprocesser teoretiska ansatser och empiriska studier*". Lund, Studentlitteratur

Mill, John Stuart, 1991. *Om friheten*". Lund, BTJ Tryck

Petersson, Olof, - Lund Brink, Anna - Smith, Eivind – Weibull, Lennart, Demokratirådets rapport 2007. *Medierna och yttrandefriheten*". Stockholm, SNS Förlag

Petäjä, Ulf, 2006. *Varför yttrandefrihet*". Växjö University Press

Sveriges Rikes Lag", 2007. Stockholm, Nordstedts Juridik AB

7.1.2 Artiklar med författarnamn

- Aagård, Martin, 2007. "Censur är ett högst delikat maskineri", *Svenska Dagbladet* 2007-12-17
- Acketoft, Tina, 2007. "Yttrandefriheten rör oss alla" *Helsingborgs Dagblad* 2007-09-06
- Adami, Zanyar, 2007. "Skitna skitsnacket om yttrandefrihet", *Expressen* 2007-09-17
- Ambjörnsson, Ronny, 2007. "Principryttare på hund. Det är inte överheten Lars Vilks skymfar", *Uppsala Nya Tidning* 2007-09-07
- Anderberg, Thomas, 2007. "Viktigt välja vapen", *Dagens Nyheter* 2007-08-25
- Appelberg, Johan, 2007. "Konstnärlig frihet som sårar", *Svenska Dagbladet* 2007-09-27
- Arndtzén, Mårten, 2007. "Ett fall för psykologen", *Expressen* 2007-08-23
- Arndtzén, Mårten, 2007. "Både synd och skam", *Expressen* 2007-08-15
- Aryamand, Mani, 2007. "Vi står bakom pressfriheten", *Sydsvenska Dagbladet* 2007-09-05
- Avcı, Gulan, 2007. "Sluta kryp för islamisterna", *Expressen* 2007-09-02
- Berggren, Erik, 2007. "Grattis Lasse", *Dagens Nyheter* 2007-09-21
- Billgren, Tor, 2007. "Sitt vackert", *Sydsvenska Dagbladet* 2007-07-25
- Clausson, Malin, 2007. "Lars Vilks vid sidan om rondellen" *Göteborgsposten* 2007-09-03
- Dike, Bengt-Olof, 2007. "NA:s publicering gav eko i hela världen", *Uppsala Nya Tidning* 2007-08-29
- Efendic, Negra, 2007. "Upprört när Vilks bilder debatterades", *Svenska Dagbladet* 2007-09-27
- El Nadi, Abo Talal, 2007. "Nidbilder på profeten är inte värdigt en demokrati" *Göteborgsposten* 2007-09-06
- El Mahdi, Josef, 2007. "Det här är inte bra", *Svenska Dagbladet* 2007-08-31, senast ändrad 2007-09-27
- El Mahdi, Josef, 2007. "Reinfeldt och fredsagenterna parerade Vilks-krisen briljant", *Svenska Dagbladet* 2007-10-07
- Fagerström, Linda, 2007. "Lars Vilks teckningar känns lika provocerande som en ögonbrynspiercing", *Helsingborgs Dagblad* 2007-07-27
- Froman, Ingmarie, 2007. "Av kritiken blir ett hånflin", *Svenska Dagbladet* 2007-08-30
- Froman, Ingmarie, 2007. "Vilks hundteckningar plockar enkla poänger", *Svenska Dagbladet* 2007-08-21
- Gudmundson, Per, 2008. "Det krävs många karikatyrer", *Svenska Dagbladet* 2008-02-14
- Guillou, Jan, 2007. "De går i Vilks fälla", *Aftonbladet* 2007-08-20
- Hamrud, Annika, 2007. "Islamister visade sitt hat mot Sverige efter Muhammedbild", *Dagens Nyheter* 2007-09-01

- Hamrud, Annika, 2007. "Pakistan ger sig in i strid om Muhammedteckning", *Dagens Nyheter* 2007-08-31
- Hansson, Kent, 2008. "Aldrig fel med lite sunt förnuft", *Kvällsposten* 2008-02-20
- Hedtjärn, Erik, 2007. "Demonstration mot Muhammedhundar", *Dagens Nyheter* 2007-08-24
- Hedtjärn, Erik, 2007. "Muhammedhundar blir riksdagsfråga", *Dagens Nyheter* 2007-08-17
- Hjelmstedt, Lennart, 2007. "Toleransens svåra konst", *Borås Tidning* 2007-08-25
- Holmberg, Håkan et al. 2007. "Var går frihetens gränser?" *Uppsala Nya Tidning* 2007-12-04
- Hökmark, Gunnar, 2007. "Självordsbombare värre än Muhammedkarikatyrer" *Expressen* 2007-08-30
- Jansson, Per. 2007. "JK: Lagändring krävs om Muhammedteckning ska vara olaglig" *Journalisten* 2007-09-07
- Jerrevång, Stefan, 2007. "Värna tryckfriheten", *Västerbottens-Kuriren* 2007-08-30
- Kadri, Mohamed, 2007. "Muslimsk konstuppfattning passar illa med liberal konstsyn", *Uppsala Nya Tidning* 2007-09-22
- Kyander, Pontus, 2007. "Eslöv kränker grundlagen", *Sydsvenska Dagbladet* 2007-10-29, *senast ändrad* 2007-11-01
- Kyander, Pontus, 2007. "Hundhyllan. Strunt och väsentligheter", *Sydsvenska Dagbladet* 2007-09-06
- Köster, Lena, 2007. "Det är syftet som avgör", *Uppsala Nya Tidning* 2007-12-06
- Lambertz, Göran, 2007. "Nödvärdigt att skrota tryckfrihetsförordningen" *Dagens Nyheter* 2007-10-06
- Larsen Engelbreth, Rune, 2007. "Heroisera inte Muhammedtecknarna", *Dagens Nyheter* 2007-10-24
- Levin, Anna, 2007. "Danmarks största tidningar tryckte bilden" *Nerikes Allehanda* 2007-09-06
- Levin, Daniel, 2007. "Man hamnar lätt i dåligt sällskap", *Göteborgs Posten* 2007-08-24
- Letmark, Peter, 2007. "Flera JK-anmälningar om rondellhund" *Dagens Nyheter* 2007-09-07
- Lönnaeus, Olle, 2007. "Muslimska krav tvingar Reinfeldt till svår balansakt" *Sydsvenska Dagbladet* 2007-09-06
- Madestrand, Bo, 2007. "Vilks profethund har inget bett", *Dagens Nyheter* 2007-08-17
- Madon, Sakine, 2007. "Demonstranterna resresenterar få", *Expressen* 2007-09-02
- Martinsson, Roland, 2007. "Vilks nyttiga idioter", *Svenska Dagbladet* 2007-10-01, *senast ändrad* 2008-03-31
- Melin, Peter, 2007. "Rondellhundar, Vilks och tryckfriheten" *Sydsvenska Dagbladet* 2007-09-10

Nesser, Johannes, 2007. "Att visa eller inte visa – det är frågan", *Uppsala Nya Tidning* 2007-09-18

Neuding, Paulina, 2007. "Vad förtjänar Vilks?", *Svenska Dagbladet* 2007-08-28, senast ändrad 2007-08-29

Nilsson, Mats-Eric, 2007. "Fruktansvärt", *Svenska Dagbladet* 2007-09-27

Nilsson, Mats-Eric, 2007. "Varför publicerar inte Svd teckningen?", *Svenska Dagbladet* 2007-09-17

Nycander, Svante, 2007. "För troende är det en kränkning av något heligt", *Svenska Dagbladet* 2007-09-27

Ohlsson, Per, 2007. "Den farliga ängsligheten", *Sydsvenska Dagbladet* 2007-07-29

Olsson, Karl Vicktor, 2007. "Vilks: Det behövdes en het potatis", *Svenska Dagbladet* 2007-09-27

Omar, Mohamed, 2007. "Vi publicerar inte...", *Expressen* 2007-08-21

Omar, Mohamed, 2007. "Jag försvarar Vilks rätt att kränka mig", *Expressen* 2007-07-29

Patel, Emma, 2007. "Tryckfrihet är viktigt, men även etik/moral", *Nerikes Allehanda* 2007-08-29

Petersson, Allan, 2007. "Respektera andras religiösa ideal", *Dagens Nyheter* 2007-08-13

Ritter, Anna, 2007. "Var fjärde svensk vill inskränka tryckfriheten" *Fokus* 2007-09-14

Rodenborg, Eric, 2007. "Rätt att teckna ger inte rätt att kränka", *Internationalen* 2007-09-23

Rosing, Hans, 2008. "Bättre tolerera överdrift än tåla censur", *Hufvudstadsbladet* 2008-03-13

Rothenberg, Ole 2007. "Muhammedkrisen flamar upp på nytt" *Dagens Nyheter* 2008-02-14

Schori, Pierre, 2007. "Vilks vidgar inte åsiktsfriheten", *Svenska Dagbladet* 2007-09-21

Schottenius, Maria, 2007. "Vad tål yttrandefriheten?", *Dagens Nyheter* 2007-09-16

Sjöstrand, Johan, 2007. "Konsten som rör upp känslor", *Svenska Dagbladet* 2007-09-27

Skogkär, Mats, 2007. "Mullorna mullrar", *Sydsvenska Dagbladet* 2007-08-29

Solomin, Nina, 2007. "En viktig skillnad", *Expressen* 2007-08-24

Stahre, Ulrika, 2007. "En hund begravnen", *Aftonbladet* 2007-08-15

Stahre, Ulrika 2007. "Stelna i ett hänflin", *Aftonbladet* 2007-08-24

Ströman, Lars, 2007. "Rätten att förlöjliga en religion", *Nerikes Allehanda* 2007-08-19

Ströman, Lars, 2007. "Tryckfrihet får internationellt stöd" *Nerikes Allehanda* 2007-09-18

Strömberg, Lars- Olof, 2007. "Vilks hoppas tjäna pengar på dödshoten", *Kvällsposten* 2007-09-18

Tagesson, Eric, 2007. "Värna om yttrandefriheten med förstånd", *Aftonbladet* 2007-09-16

Torekull, Bertil, 2007. "Själv censur, en smygande sjukdom", *Svenska Dagbladet* 2007-09-25

Vilks, Lars, 2007. "Stå upp för yttrandefriheten", *Expressen* 2008-02-15

Wredén, Åke. 2007. "Iranske härskare nöjd med svenska regeringen" *Expressen* 2007-09-05

Wikström, Cecilia, 2007. "Replik till: De går i Vilks fälla" *Aftonbladet* 2007-08-24

Wiman, Björn, 2007. "Nu ska Lars Vilks Muhammedbilder visas - av en muslim", *Expressen* 2007-08-18

7.1.3 Artiklar utan författarnamn

Aftonbladet

"Muhammedhund helt laglig", 2007. *Aftonbladet* 2007-09-20

Dagens Nyheter

"Enighet på toppmöte om omstridd Muhammedbild", 2007. *Dagens Nyheter* 2007-09-08

"Global kortslutning" 2007. *Dagens Nyheter* 2007-09-01

"Terrorns torped" 2007. *Dagens Nyheter* 2007-09-16

"JK: Muhammedhund helt laglig", 2007. *Dagens Nyheter* 2007-09-21

Expressen

"Stöd Vilks och Nerikes Allehanda", 2007. *Expressen* 2007-09-16

"Tumma inte på yttrandefriheten", 2007. *Expressen* 2007-07-23

Göteborgsposten

"Att förolämpa är ingen konst", 2007. *Göteborgs Posten* 2007-09-01

"Ingen konst att smäda", 2007. *Göteborgs Posten* 2007-09-07

"Nej för Vilks Muhammedhundar", 2007. *Göteborgsposten* 2007-08-13

"Vilks rondellhund blir forskarprojekt", 2007. *Göteborgs Posten* 2007-11-10

"Dialog ska dämpa oron", 2007. *Göteborgs Posten* 2007-09-08

Nerikes Allehanda

"Inte första bråket om tryckfrihet", 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-08-31

"JK: Ingen åtgärd mot Muhammedhund", 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-08-29

"Vi ska också publicera Muhammedbilderna", 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-08-30

- ”Demonstranternas brev till NA”, 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-08-24
- ”Wilks är van vid stormar”, 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-09-23
- ”Allmänt” 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-09-03
- ”Muslimska länders krav: Ändra lagen”, 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-09-06
- ”Nytt påstående om svensk ursäkt”, 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-09-12
- ”Reinfeldt månar om yttrandefrihet”, 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-08-31
- ”Riksdagen ser lättvindigt på yttrandefriheten” 2007. *Nerikes Allehanda* 2007-08-26

Svenska Dagbladet

- ”Reinfeldt om Muhammedprotesterna”, 2007. *Svenska Dagbladet* 2007-09-27
- ”Reinfeldt är feg”, 2007. *Svenska Dagbladet* 2007-09-17

Tidningarnas Telegrambyrå

- Tryckfrihet, hets och JK”, 2007. *Tidningarnas Telegrambyrå* 2007-09-20

Uppsala Nya Tidning

- ”Danmarks ”Michael Moore” om Muhammed”, 2007. *Uppsala Nya Tidning* 2007-10-09
- ”JK: Muhammedhundar inget för mig”, 2007. *Uppsala Nya Tidning* 2007-09-20
- ”Kritik mot regeringens tystnad”, 2007. *Uppsala Nya Tidning* 2007-08-31

7.1.4 Övrigt

”*En uthållig demokrati! – Politik för folkstyrelse på 2000-talet*” 2000. Integrations- och jämställdhetsdepartementet: Slutbetänkande från Demokratiutredningen. Statens offentliga utredningar (SOU)

Uttalande, Statsrådsberedningen 2007-09-04 Fredrik Reinfeldt

7.2 Internet

7.2.1 Hemsidor

Nationalencyklopedins hemsida:

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=207876&i_word=h%e4delse
(sökord "hädelse")

Regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/sb/d/504/a/3026>

Sveriges Televisions hemsida:

<http://svt.se/content/1/c6/69/94/61/etik.pdf>

Tidningsutgivarnas hemsida:

<http://www.tu.se/articletemplate.asp?version=85105>